

Rius, *C. d. p.*, § 382, i p. 585.16); 1249: les afrontacions del terme de Morella (segons doc. copiat a l'Arx. de Cinctorres, xxviii, 9.26) anaven per «Erb<es> inferiori --- et includit *pug Fredes* [potser Encanador o el Tossal del Rei] et vadit --- ad *Milgraneram* ---»; 1250 [en ll.]: *Fridas* (BSCC xv, 115); 1266: poblat a fur de València (EEMCA III, 272; BSCC xiv, 339); 1335: «loch de *Fredes*» (*Llibre de Priv. d'Ulldecona*, 139). Segons la GGRV, 694, en la guerra dels 1640 fou devastada pels francesos; i arran d'això desaparegué el poble de Rafalgarí, que li era anex.

ETIM. Encara que ara forma tot un nucli de cases juntes, en el fons de la «Foia de *Fredes*» (GGRV), primer seria un escampall de masos (ll. VILLAS), ben cert VILLAS FRIGIDAS, car tothom tindrà present que és un dels pobles més enlairats dins l'alt massís dels Ports de Beselit-Tortosa-Tinença. El citat doc. de 1266, després d'allò, reprèn més avall, referint-se al mateix poblet: «loco predicto *frigido*» (p. 340).

HOMONIMS. Es *Frèdes*, pda. considerable per alt de Sorpe, a la vall d'Àneu (xxxvii, 86.8). (2) *Frias*, poble damunt de l'Ebre, prov. Burgos, al NO. d'Oña; documentat *Fredas* l'a. 1011 (Mz.Pi., *Orig.*, 38, i altres dades 270).

Inútil donar ací gaires més exemples o explicacions de tals NLL derivats de l'adj. *fred*. Són innombrables els casos de *Font-freda*, *Puig-fred*, que es trobaran en massa i ben fàcilment, en tot mapa o nomenclàtor. Advertim, però, contra la confusió amb *fret* i *freta*, del qual passem a tractar junt amb *La Freita* (*Torrefeta*, *Prenafeta*, *Bicfret*). Menys trivials són els derivats: *Sa* (o *La*) *Fredosa*: *s'eixugador* o *eixaugador* de (*Sa*) *Fral* costat de Cadaqués (xlv, 119, 129); *La Fredera*, nom d'un barranc del te. de Prats de Molló (vora *Xorriquer*, xxiv, 46.1), d'on el cognom, que hom grafia més sovint *Fradera*: *AlcM* el troba en 4 p. del Vallès, 2 del Maresme i a la vall de Ribes.

Freginals, V. *Farnals*

FREIRA, *Barranc de la ~*

En terme de l'Olleria (Vall d'Albaida) (GGRV II, 60).

ETIM. Sembla una forma mossàrab derivada del llatí FERRARIA, potser amb el sentit de 'mina de ferro' (o 'ferreria?'), simplificat en *feräira* per adaptació a la morfologia aràbiga, i després sincopat per l'ús cat. vulgar. J. F. C.

La FREITA, -FRETA, -FRET

Noms compostos amb la prolongació del ll. FRAC-TUS, FRAC-TA 'trecat, -ada' (*Prenafeta*, *Torrefeta*, *Montfret* etc.).

LA FREITA, llogaret de cases escampades, agre. a Arfa, uns 5 k. SSO. de la Seu d'Urgell.

PRON. LOCAL: *la fréite*, oït a la SdUrg., Casac. 1920; *la fréite*, 1957, en l'enq. del Pla de St. Tirs, i breus enq. a Nabiners i al poblet mateix (xvii, 180-184).

MENCIONS ANT. Havia estat una petita sufragània citada, com parròquia, en l'Acta de C. de la SdUrg. de 839, en la forma *Ollafracta*; o, separat, *Olla fracta* en el Capbreu i a la còpia del S. XII (ed. PPujol, núm. 34). Com va explicar M-Lübke (BDC XI, 24) és FRAC-TA 'rompada, esbotzada', i el mot que s'hi combina és una variant del ll. ÒLLA en el sentit de 'gorga, toll' en un torrent o riu.

El context, verament, no deixa dubtes sobre la identificació del lloc: «Napinerios, sive *Olla fracta*, atque ipsa parrochia de Tost»; així també en el text de l'Acta p.p. *MarcaH.*, que difereix poc de l'original. En igual forma en un escrit de 996, i figura com *Comma de la Freita* l'any 1133: aquí referint-se a *La Coma*, altre llogaret agre. a Arfa, adjacent a *La Freita*.

Segons llei fonètica cat. (veg. *LleuresC*, 260-1) era regular, en la nostra forma de llatí vulgar, que en ÒLLA la LL doble, estant darrere vocal llarga, se simplifiqués; la forma *ola* va existir dialectalment en català, com en els parlars pirinencs veïns, gascons i arag., si bé ens ho disfressa la grafia antiga (sovint equívoca en aquest punt). Per a tot això i per a l'acc. 'toll', veg. *DECat* VI, 53b3-4-47 i 51-60. Però, antiquada aviat, aquesta forma dialectal *ola*, es comprèn que en un context com el de l'Acta —«Nabiners, *olafréita*...»— la *o* fos presa per una *o* disjuntiva i tot seguit eliminada, quedant només *la*. que fou pres per article.

Un altre *Ola Freta* (amb article arcaic *Sa ~ IPSA*) sembla ser un dels llocs que s'han vingut a confondre en el nom de *Sauleda* a La Selva (veg. aquest article).

Segurament el cas es repetí en un NL menor de la península del Cap de Creus: el *Coll de las fréites*, que es troba pujant des de Cadaqués al capdamunt d'un còrrec, sobre *Jonquet*, en el qual es formen, certament ara mateix, unes petites gorgues, rebentades per l'aigua, quen es produeix algun fort aiguat. El mateix cas del llogaret urgellenc.

40 Passem ara als altres compostos femenins de FRAC-TA, on el primer component s'ha conservat més sencer.

Esplugafreta ant., V. *Esplugafreda*.

PRENAFETA, poble agre. al mun. de Montblanc.

PRON. LOCAL: *plénaféte*, oït a Montblanc, Casacuberta 1920; *preñaféte*, a Montblanc, 1933.

MENCIONS ANT. 1054: *Penafreta* (*Li. Fe. Mai.*, n.º 211); 1067: id. (*Li. Fe. Mai.* I, p. 268); 1168: *Penafreita* (MiretS., *Templ.*, 321, cita més llarga a l'art. 50 *Brufaganya*); 1184: *Pennafréta* (Kehr, *Papsturk*, p. 512); 1312, en dos docs.: «*Petrus de Pennafracta, lapicida Ilerdensis*» (Finke, *Acta Arag.* II, 906, 907); a. 1232, en dos docs. quasi iguals, s'encomana a «*Raimundo de Pena Freita*» la repoblació de Vallseca en te. de Castellans (Font Rius, *C. d. p.*, §§ 258, 259); c. 1320: «*Arnau de Pena Freita*» en el Capbreu d'Entença (Rib. d'Ebre) 8r, 8v (o aquest és el (2)?); 1359: Castell de *Pena Freyta* de Miramar (*CoDoACA* XII, 39). Per a més detalls d'aquestes cites i per a algunes altres, veg. en els articles *Farena*, *Francolí* i *Fonts-*